

ТЕЛЕБАЧЕННЯ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ДІАЛОЗІ СУСПІЛЬСТВО-МОВНИК-ДЕРЖАВА

Степура І.В.

Інститут психології ім. Г.С. Костюка НАПН України

***Анотація.** Розглядається організаційна структура суспільного мовлення на тлі історичних подій європейської історії. Телемовлення знаходиться у тісному зв'язку з соціальною та адміністративно-територіальною структурою суспільства. Виокремлюється група переважно моноетнічних країн, країн зі складною соціальною та національною структурою, а також держав де ЗМІ істотно слугують справі зміцнення національної ідентичності. Особлива роль приділяється суспільним радам, як засобу діалогу між суспільством, глядачем, журналістом та державою. Організація телерадіомовлення сприяє діалогу та порозумінню в плюральних суспільствах країн ЄС.*

***Ключові слова :** суспільне мовлення, ЄС, ТБ, суспільні ради*

Постановка проблеми. Різні аспекти історії та функціонування телебачення країн Європейського Союзу вивчаються багатьма вітчизняними та іноземними дослідниками [2;3;5;9]. Зазначимо тут М.Г. Житарюка, О.К.Мелешенко, О.В. Варганову, С.М. Вернигору, J. Vignell, A. Fickers тощо. Але інтерес науковців (цілком природно) часто прикутий до жанрового розмаїття, прийомів роботи та висвітлення поточних подій закордонними мовниками, бо авторами багатьох наукових праць виступають журналісти, фахівці з комунікацій [4]. На наш погляд, варто приділити увагу і таким аспектам організації роботи телерадіокомпаній як соціальному, регіональному, етнічному, мовному, а також процесу взаємодії з урядами й парламентами. Тобто компанія-мовник виступає як складна організація, що розбудовує власні діалогічні стосунки з державою та суспільством. Надважливим тут є механізм суспільних Рад. Отже **метою** нашого дослідження виступає вивчення досвіду становлення та розв'язання соціальних проблем суспільними мовниками в складних умовах полікультурного та багатоскладового соціального середовища країн Європи. **Предметом** нашого дослідження виступає діалогічна взаємодія влади, суспільства, медіа, перш за все через діяльність суспільних рад, як забезпечення народного представництва, подолання регіональних та соціальних проблем держав.

Основний виклад. Одним з «законодавців» мод суспільного (громадського) мовлення в ЄС виступає британська мовна корпорація (BBC). BBC – раніше основний державний, а зараз суспільний мовник у Великій Британії. Корпорація здійснює як внутрішнє, так і зовнішнє теле- і радіомовлення (Всесвітня служба BBC). Авторські права BBC будуються так, що внутрішні британські передачі дивляться в Ірландії, Бельгії, Нідерландах і Швейцарії. Телеканали: BBC One, BBC Two, BBC Three, BBC Four, BBC News,

BBC Parliament, і два дитячих: CBBC і Cbeebies. BBC Alba – канал з Шотландії; є і канали для Північної Ірландії: ірландською мовою. Нині BBC має статус автономної мовної громадської організації. Її робота визначається Королівською хартією. Фінансування йде від щорічної плати за телемовлення з кожного домогосподарства та приватних компаній. BBC є корпорацією, незалежною від прямого втручання держави. Вся її діяльність контролюється BBC Траст (раніше «Рада керуючих»). BBC Траст призначається британським монархом за рекомендацією міністрів уряду. Загальне керівництво знаходиться в руках Генерального директора. Він і очолює виконавчу раду. До його складу входять директори (медіа, технологій, відео, аудіо, фінансовий та ін) та головний редактор. В 1928 р. формують особливу Центральну раду з учбового радіомовлення (CCSB). Кожний радіокурс за навчальним предметом керувався спеціальним предметним комітетом в складі якого були відповідні за фахом вчителі. В 1947 р. створена «Шкільна рада (заміна CCSB) з телерадіомовлення в з'єднаному королівстві». На ТБ BBC була рубрика для шкіл. Шкільна рада разом з BBC підтримувало діалог з низовими педагогічними організаціями. Пізнавальні тематичні телеканали: BBC Knowledge, BBC Earth. Пізнавальні програми виходять й на каналах BBC 1 та BBC 4. BBC 4 – це «інтелектуальний» канал, що транслює суміш передач про мистецтво та науку, документальні драми. У 1955 р. почалося мовлення ITV, альтернативного до BBC комерційного каналу. ITV побудовано за регіональним принципом: крім загальнонаціональних програм воно транслює програми для різних регіонів країни. За регіональним принципом створювали й освітні та навчальні програми. Координація між методистами, мовниками, педагогами відбувалась також за допомогою механізму рад.

Після поразки **Німеччини** в другій Світовій війні союзники вибрали для електронних ЗМІ суспільно-правову форму власності за прикладом англійської схеми BBC. Компанія не належить ні приватним особам, ні державі, а знаходиться в «власності товариства» – громадське телебачення і радіо. Телерадіокомпанії підпорядковані федеральним землям, а не федеральним властям. За часи Веймарської республіки структура мовлення також була федералістською, централізація поглибилась при владі нацистів. Фінансування ТБ: податок GEZ 25 € з родини. На початку 1950-х років була створена суспільно-правова телерадіокомпанія ARD (Arbeitsgemeinschaft der öffentlich-rechtlichen Rundfunkanstalten der Bundesrepublik Deutschland – Робоча Співдружність суспільно-правових телерадіокомпаній Федеративної Республіки Німеччини). Нею випускається телеканал «Перший» (Das Erste). Землі ФРН самостійно створюють телецентри, які ведуть власні передачі на цьому каналі, а в певні години об'єднуються для випуску спільної програми. Для створення цієї програми на два роки призначають директора (голосами 2/3 всіх членів земельних компаній). Контрольні функції в ARD покладені на незалежні «телерадіоради». У них здійснюється представництво різних суспільних груп (партій, профспілок, молодіжних, жіночих організацій тощо). Вони делегують до «телерадіорад» своїх представників, забезпечуючи

суспільний діалог. Ради призначають керівників мовлення. У 1970 р. ARD відкрив Третю програму ARD III – культурно-просвітницьку, децентралізовану за структурою. В якості альтернативи в 1962 р. був створений другий, також суспільно-правовий канал – ZDF (zweites deutsche fernsehen), але вертикально організований і централізований, на протиположність ARD. У 1990-х рр. приходять до думки, що демократія може базуватися й на мовленні приватних телеканалів, навіть якщо вони й викладають тенденційні, але різні думки. Приватні канали: RTL, RTL2, Pro7, Sat1, NTV. Сьогодні система німецьких аудіовізуальних ЗМІ «дуальна»: суспільно-правова і приватна. [5] Зауважимо, що в Великій Британії проглядається більший зв'язок суспільного мовника з урядом, парламентом, а в ФРН – менший.

Більший вплив держави на мовлення традиційно демонструвала **Франція**. Це країна з бувшою домінантою державного теле- і радіомовлення. Воно розглядалося як інструмент культури та освіти, було централізованим, не мало механізмів оцінювання очікувань глядачів. Телебаченням керував один орган ORTF (Управління трансляції) під директивним контролем міністерства інформації. ORTF користувався монополією на передачу телевізійних сигналів, аудіовізуальної продукції та складання програми. У 1974 р. ORTF поділяють на сім державних компаній: три національних телепрограми: TF1, Antenn-2 і FR3; Радіо Франс; «Телерадіомовлення Франції» (TDF) – технічний підрозділ; Французьке суспільство виробників (SFP) аудіовізуальної продукції; Національний аудіовізуальний інститут (INA) – архівна установа. Розпочався новий етап розвитку з поступовим поворотом до ліберальних цінностей [3]. З 1982 р законодавчо скасована державна монополія на мовлення. Стали засновуватися приватні радіостанції, а потім і телеканали (M6, Кіно). Головний канал TF1 приватизують, протягом 1990-х рр. відбувається становлення медіахолдингу державного телебачення (France televisions, France 2, 3, 4, 5, 6), що згодом став суспільним. Фінансування йде від ліцензійного збору з домогосподарств. З 1 лютого 1994 р. виходить закон про сприяння французькій культурі на радіо. Французькі пісні повинні займати в мовленні не менше 40% хронометражу (нині преференції даються всім європейським країнам). [4] Уряд розробляє державну політику в галузі аудіовізуальних комунікацій; парламент приймає закони щодо мовлення та виділяє кошти суспільним мовникам. Вища аудіальна рада (CSA) дає дозволи приватним операторам, призначає голів громадських мовників, перевіряє громадські ЗМІ на виконання зобов'язань щодо програмування (гасло «ТБ для всіх громадян»). [3;5] Відомі франкомовні пізнавальні канали: France-5, Escales, Animaux, Encyclopedie. В країні багаті традиції висвітлення спортивних подій – ще з 1950-х рр. Провідний спортивний європейський телеканал «Євроспорт» – французький. Його ближчий конкурент – шведський Viasat Sport [5].

В **Австрії** національне «суспільно-правове» телебачення і радіомовлення ORF довго мало виключне право на виробництво і розповсюдження програм. Закон забороняв діяльність будь-яких інших, крім ORF компаній (згодом у 1990-х були дозволені приватні місцеві компанії, але

великого рейтингу вони не набирають). ORF існує з 1955 р., коли різні регіональні станції були об'єднані в спілку Österreichisches Rundspruchwesen, пізніше Österreichischer Rundfunk GmbH, ORF. За «Федеральним законом про завдання та організацію ORF» (1974) – регламентується структура і програми ORF, зокрема зобов'язують випускати в ефір не менше трьох радіо і двох телепрограм. У 1984 р. прийняли доповнення до цього закону й був створений вищий орган ORF з 30–35 представників уряду, політичних партій, земель та громадських організацій «для регулювання діяльності ORF»; а також «представництво слухачів і глядачів» з 35 людей «для захисту інтересів аудиторії». При федеральній канцелярії функціонує комісія з дотримання закону про радіомовлення і телебачення (складається з юристів і суддів). ORF включає 9 земельних студій. Фінансування ORF: абонплата («телерадіоналог» (Gebühren Info Service, "GIS", різний в кожній землі, 25–30 €) та реклама. Особливість ТБ: мовлення німецьких телеканалів для Австрії [9].

За схожою моделлю з BBC розвивається ТБ та радіо в Ірландії, але і тут є особливість: домінування англійської культури. В Ірландії керівництво суспільної мовної компанії RTE призначається урядом. Фінансується таке мовлення від ліцензійних зборів (€ 160 на рік) та реклами. Загальне керівництво організацією знаходиться в руках Виконавчої ради на чолі з Генеральним директором. Є і громадські наглядові ради. ТБ і радіо засновано як «statutory corporation» – «корпорація, заснована на законі». В Ірландії, статутна корпорація є юридичною особою, яка створена за окремим законом парламенту. Корпорація, повинна працювати, так ніби вона комерційна компанія, незалежно від того отримує вона субсидії від держави чи ні. Перша суто комерційна телемережа в країні: TV3 (1998). У країні є проблема збереження національної культури. У 1969 р. письменники Леля Дулан, Джек Даулінг і Боб Куїн надрукували книгу, яка ставить завдання створити канал ТБ повністю ірландською. Зокрема Б.Куїн – директор студії «Maverick», що виробляє документальні та художні фільми ірландською мовою при обмеженому бюджеті. З 1972 р. в ефірі запрацювало радіо RTÉ Raidió na Gaeltachta (RnaG), де передавали програми ірландською мовою для гелтахтів. Гелтахт (Gaeltacht) – регіон де ірландською розмовляє більш 25 % жителів (це сільські райони в графствах Донегол, Голуей, Мейо, Кері, Корк, Уотерфорд; та у м. Голуей). Гелтахти є і в Шотландії (осередки гелльської культури). У 1980 р. створена громадська робоча група під назвою «Комітет з ірландської мови на телебаченні» (Coiste ar son Teilifis Gaeltachta, The Committee for Irish-Language Television). Неформальна група з інженерів і техніків у 1987 р. побудували передавач випустивши піратський телеканал «Teilifis na Gaeltachta». З 1988 р. вже RTE запускає власні програми ірландською мовою. У 1996 р. запрацював TG4 (Teilifis na Gaeilge) канал з ірландськими передачами. Проте вони мають низькі рейтинги через тотальний вплив англійської культури.

До «північних країн» відносять Швецію, Норвегію, Данію, Ісландію, Фінляндію [2]. «У північній Європі розвивається суспільне телебачення (англійський варіант за типом BBC), але воно має й істотні відмінності. Засоби

масової інформації країн Північної Європи мають специфічні, властиві тільки ним особливості. ЗМІ необхідно розглядати також і в контексті захисту цивільних прав та громадських інтересів, виховання та освіти молоді, дотримання загальноприйнятих норм моралі. Засоби масової інформації часто є охоронцями вікових традицій, стоять на варті національних інтересів суспільства», – пише С.Теплякова [7]. Концепція громадського телебачення спочатку виключала тут приватну власність; мала чітку соціальну та культурну спрямованість, слугувала освіті. Найважливіші принципи: універсальний (географічний) доступ; програмна політика, що поєднує задоволення спільних інтересів з увагою до інтересів меншин; розвиток національної самосвідомості; відстороненість від відвертих політичних інтересів; прийнятний розмір ліцензійної плати. Ці принципи були протилежні комерційній друкованій пресі. У 1960-х роках держави Північної Європи поставили перед телебаченням та радіо завдання формування нації, створення єдиних норм і цінностей суспільства, освіти народу; протидії згубному впливу масової культури та американізації. Навколо документального кіно та народної музики будуються успіхи самобутнього «північного» телебачення. Для прикладу розглянемо національне **Шведське** ТБ та радіо – Sveriges Television AB (SVT). SVT є акціонерним товариством і належить незалежному фонду Förvaltningsstiftelsen för Sveriges Radio AB. Його члени – політики, призначені урядом, при узгодженні з парламентськими партіями. Правління Фонду призначає п'ять із семи постійних членів і одного тимчасового члена Ради керуючих SVT. Голову Ради керуючих і одного тимчасового члена призначає уряд. Директора-розпорядника SVT призначає Рада керівників. Директор є членом Ради керуючих. Фонд не втручається в програмну політику компанії, але визначає загальний напрямок. Статут гарантує SVT незалежність від тиску, забезпечуючи висвітлення діяльності влади, організацій та приватних фірм. SVT фінансується за рахунок ліцензійного збору з кожного телеприймача – 173 \$ на рік (2010). Розподіляє кошти шведський Риксдаг (парламент). У **Фінляндії** радіо діє з 1926 р. (державна компанія YLE / Юле, Суомен Юлейсрадіо / Фінландс Рундрадіо). Робота радіо довго була ускладнена мовним конфліктом між фінською та шведською громадами. Фінляндія довгий час перебувала під впливом шведської культури (хоча шведів проживло 5%), що драгувало більшість населення – етнічних фінів. Шведська редакція працювала з 1945 р. Зараз стосунки між спільнотами гармонізовані. Телебачення спочатку було приватним TES-TV (Tesvisio-TV, 1956), MTV Finland, а також держтелебачення YLE (1958). В 1960-80-ті рр. комерційна MTV працює з YLE на одному каналі, виробляючи розважальні програми, а YLE купує TES. Суспільне ТБ і радіо (YLE) була владою функціонерів від парламентських партій, вони ж й наповнювали наглядові ради і менеджерські посади [2].

Далі можна вичленовувати групу багатоскладових за соціальною структурою, поліетнічних чи конфедеративних країн. Так **Швейцарія** – конфедеративна і нейтральна держава з цікавою соціальною структурою. Її досвід вивчається й береться до уваги багатьма державами. А.І. Андреев

стверджує, що Швейцарія – країна громад: «У конституції 2000 р. закріплена історично сформована триступенева модель швейцарської конфедеративної держави, що складається з громад (нижчий рівень), кантонів (23 кантона, 3 з яких поділені на напівкантони, тобто фактично 26) і конфедерації. Конституція спеціальними статтями закріплює традиційну автономію громад, право кантонів на участь у міжнародних переговорах, обов'язковий народний референдум за всіма питаннями, пов'язаними зі зміною чинної конституції, а також зі вступом Швейцарії у будь-які міжнародні (наднаціональні) організації» [1, с.84]. Армія – цементуюча сила суспільства. Вона відносно чисельна (а в разі війни можлива швидка мобілізація резервістів) і народилася раніше держави, об'єднавши кантони. Будується за територіальним принципом на основі громадського принципу «товариства за присягою». Неповторний відбиток соціальної структури суспільства дають і електронні медіа [9]. Швейцарське радіотелевізійне співтовариство (SRG) контролює телемовлення Швейцарії (радіо з 1931 р.). Нині це особлива юридична особа, керована Центральною радою, члени якої призначаються Федеральною Радою Швейцарії спільно з Департаментом енергетики, транспорту та зв'язку (цей Департамент видає ліцензії на телерадіомовлення). Ліцензуючий орган призначає президента корпорації. Департамент здійснює контроль за витратами коштів бюджету компанії: вона зобов'язана представляти йому щорічний фінансовий звіт. Рада здійснює загальне управління корпорацією і контроль діяльності її підрозділів. Вона призначає Генерального директора, який здійснює безпосереднє керівництво всіма напрямками діяльності SRG, у тому числі справами програмної політики відповідно до вимог законодавства. SRG – федерація місцевих мовних асоціацій, що утворюють регіональні компанії. Держава має чотири офіційні мови (німецька, французька, італійська та ретороманська) та відповідно чотири редакції. При компанії (центральной та регіональних) діють громадські ради, що ведуть діалог між спільнотами. Фінансування: абонплата та реклама.

Бельгія – складна за національним складом країна, має три основних мовні групи: французьку, нідерландську та німецьку. Цей поділ сягає вглиб століть та вів до багатьох етнопсихологічних ускладнень та конфліктів. Є чотири основних мовника. Ведучий приватний телемовник RTL (бельгійський RTL), та три суспільних: громадський автономний мовник BRT (фламандська громада), RTBF (французька громада), BRF (німецька громада). Приватні французькі канали Videoclick, [BE1– Canal + Belgique], відома також група фламандських каналів Vlaamse Media Maatschappij.

У **Нідерландах** суспільство має вертикальну (стовпову) структуру "Verzuiling" (pillarisation). Ще з XIX століття люди засновували спільноти на ідейному ґрунті зі своїми школами, лікарнями, газетами, спілками та політичними партіями. Їх існування допомагало уникнути певних соціально-психологічних та ідеологічних конфліктів між групами голандського суспільства. Католики, протестанти та соціалісти були першими такими групами. Католик, наприклад, читав лише «католицькі» газети і ніколи не

відкривав «соціалістичні». Суспільне мовлення з 1920-х рр. було влаштовано за таким же принципом. З'явилися асоціації мовлення зі своїми членами, засновані на різних ідеологічних течіях. Ліберальна мережа AVRO, протестантська NCRV, римсько-католицька KPO, соціалістична VARA і ліберальне протестантське співтовариство VPRO. Після 1945 р. був заснований телерадіосоюз NOS. Суспільне мовлення в Нідерландах будується на основі передач, що створені окремими асоціаціями мовлення [9].

Іспанія притаманна регіоналізація, яка відбивається у структурі мовлення. Електронні ЗМІ раніше були державними, в них була цензура. В Іспанії уряд довго опирався регіоналізації телебачення, перші місцеві канали з'явилися на початку 1980-х рр. і часто були нелегальними. З 1982 р. місцеві автономії, зокрема Країна Басків, створюють власне телебачення, за нею далі Каталонія (1984), Галісія (1985) тощо. У 1990-і роки в Іспанії було три телевізійні моделі: державне телебачення під прямим контролем уряду, громадські телеслужби в регіонах (з автономією і незалежністю), комерційні телеканали. Радіо було представлено п'ятьма каналами і мовленням на закордон. У 2007 р. була створена «Radiotelevision Española» RTVE (Corporación RTVE). RTVE – телерадіокорпорація, фінансована за рахунок державних субсидій і реклами. RTVE це торгове товариство – Sociedad Mercantil Estatal з особливою автономією і незалежністю від уряду та державної адміністрації. Керує RTVE Адміністративна рада (Consejo de Administración) з 12 членів, які обираються Парламентом. Ця рада для здійснення виконавчих функцій й обирає президента [9].

Італія. Країна де телебачення зіграло націєтворчу роль, особливо у подоланні регіональних протиріч (південь-північ) та випрацьовані загальноуживного варіанту італійської мови. Італія у міжвоєнний період (1918–1939) патріархальна та аграрна країна; де не відбулось економічного «ривка». Розвиток телебачення розпочався ще до Другої світової війни, сталий розвиток з 1954 р. Після війни населення зазнає злиднів, воно ще досить регіоналізовано (розмовляло на різних діалектах, багато людей не виїжджало за межі своєї місцевості). Телебачення об'єднує націю, творить нову культуру; для малописьмених – створені телеуроки, випрацьовує воно й літературну італійську мову. Все ТБ та радіо державне (компанія RAI). Але в 1973 р. Сільвіо Берлусконі створює нелегальну приватну кабельну мережу Telemilano для одного єдиного мікрорайону в м. Мілан. До 1976 р. всі телеканали піддавалися церковній цензурі. Але після 1976 р. – цензуру знімають, приватні станції дозволяють. С. Берлусконі купує другий канал, створивши групу Fininvest. Скуповуючи далі приватні канали в різних областях Італії, він складає нову медіа групу Mediaset (Canale 5, Italia 1, Rete 4). Зауважимо, що загальнонаціональні приватні програми ще під заборонаю – комерційне ТБ тоді могло бути тільки місцевим (заборонені були й новини, політичні програми). Зелене світло «комерційникам» дали лише в кінці 1980-х рр. В середині 1990-х рр. виходить новий закон про телебачення, що передбачав підсилення контролю парламенту – правління державного холдингу RAI

формує паритетну більшість за партійним розкладом Парламенту (влада-опозиція), а двох членів призначає президент. У RAI три загальні телеканали (RAI 1, 2, 3) та декілька тематичних. У німецькомовній провінції Больцано-Бозен працює Rai Sender Bozen, в провінції Больцано і в північній частині провінції Беллуно Rai Radio TV Ladina. Також працює Rai Med – канал арабською у Середземноморському регіоні. [9]. Берлусконі в 1990-ті рр. спираючись на свої підприємства та ТБ створює партію «Вперед Італія» та йде в політику. За довгий строк керівництва урядом Італії він фактично контролював як державно-суспільний RAI, так і власну групу Mediaset. Розширений контроль С.Берлусконі над ЗМІ піддавався критиці як аналітиками, так і організаціями борців за вільну пресу. В 2004 р. рейтинг свободи преси країни навіть був знижений з «вільного» на «частково вільний». Особливість Італії – нерозвинене кабельне телебачення, все мовлення йде через ефір та за допомогою супутникових антен. На ТБ багато проблем, зокрема соціальних і етичних, які не можуть подолати ані суспільні ради, ані через референдуми. Нарікання викликало повсякденне насильство в теленовинах, фільми жахів, тощо. В 1990-ті рр. було декілька референдумів та дебатів, щодо насилля та еротики на екрані. Остання експортувалася в усю Європу та відбивала смаки «телеочільника» С.Берлусконі. В 2007 р. парламент заборонив демонстрацію таких матеріалів у некодованому режимі. Феміністичні організації зауважують, що ці програми консервують в Італії традиційно-патріархальні цінності, підживлюють сімейне насильство [6]. Натомість у Данії така продукція розумілася крізь призму розкріпачення жінки, нових сімейних цінностей тощо. Виробляє такі передачі й компанії ФРН, але ідейного мейнстріму вони там не складають. Зауважимо, що у Великій Британії були випущені серії освітніх програм (BBC), які мали відверто натуралістичний характер (були заборонені для показу в деяких країнах) за тематикою тіла людини, медицини, гігієни та статевого виховання. Але там щодо їх змісту був суспільний консенсус.

Складно за невеликим обсягом статті охопити всі тенденції розвитку суспільного телебачення в ЄС. Так шляхом переважання приватного ТБ йде Греція. В східній частині ЄС реформи на ТБ пройшли з кінця 1980-х рр. До того радіо та ТБ були державними, при соціалізмі піддавалися жорсткій цензурі та утискам. Діяльність перетворених державних компаній йде за зразками перш за все суспільного ТБ Великої Британії та Франції. Створюються громадські ради. Успішний розвиток показують TVP (Польща), TVR (Румунія), МТ (Угорщина) тощо. Польське ТБ та радіо має суттєвий регіональний компонент, більш централізованими виглядають ЗМІ Чехії та Словаччини. В Угорщині робота з меншинами та регіонами поширена більше на радіо аніж на ТБ (радіоканал MR4 – для етнічних меншин, MR6 – регіональна програма, MR7 – народна музика). В Румунії діє регіональна телепрограма TVR3, та шість локальних центрів мовлення з власними каналами. Є регіональне радіо Radio România Regional.

Висновки. Дане дослідження вказує на надвелику роль суспільних

організацій громадянського суспільства країн ЄС в діалозі мовник-уряд-глядач, який здійснюється через механізми суспільних (наглядових, розпорядчих) рад. Громадські ради при медіакомпаніях виступають і як суттєвий інститут моніторингової демократії. Дорадчі механізми допомагають долати протиріччя в полікультурних плюральних суспільствах. Зауважимо, що ці механізми склалися в них за багато десятиріч, відбивають досвід розв'язання соціальних, психологічних, культурних та міжелітних проблем. Але якщо проблеми в суспільстві надто глибокі, то демократичні механізми працюють досить повільно. Подальшого дослідження потребують організаційні структури з керування суспільним мовленням, соціально-психологічні механізми прийняття рішень, урахування віддзеркалення в сучасних електронних ЗМІ особливостей країн-членів ЄС.

Література

1. Андреев А.И. Швейцарское товарищество по присяге: реликт прошлого или воспоминание о будущем ? // Вестник РАН. – 2007. –Т.77. –№1 – с.84–89.
2. Вартанова Е.Л. Северная модель в конце столетия. Печать, ТВ и радио стран Северной Европы между государственным и рыночным регулированием / Е.Л. Вартанова. – М. : МГУ, 1997. – 184 с.
3. Вернигора С. М. Становлення та розвиток телебачення Франції: історичний аспект/ С. М.Вернигора // Наукові записки Ін-ту журналістики. – К., 2011. – Т. 43.– с. 52–58.
4. Вернигора С. М. Пошук новітніх технологій мовлення (на прикладі розробок і впроваджень французько-німецького телеканалу ARTE) / С. М.Вернигора // Наукові записки Інституту журналістики. – К., 2012. – Т. 49. – С. 147– 150.
5. Житарюк М.Г. ТБ та радіомовлення за кордоном [ТБ Франції, Електронні ЗМІ ФРН], курс лекцій ЛНУ ім. І. Франка [Електронний ресурс] / М.Г.Житарюк. – [Львів, 2003–2005 рр.] – Режим доступу : http://radiotv-lnu.at.ua/index/radiomovlennja_i_telebachennja_za_kordonom/0-4 (28.08.12)
6. Седова Я. Італійки почали кампанію проти Берлускони / Я.Седова [Електронний ресурс] // Фокус [Сайт журналу, дата 09.04.11]. – Режим доступу : <http://focus.ua/society/178896/> (28.08.12)
7. Теплякова С. А. Телевидение и радио Норвегии : от государственного к общественно-правовому: Автореф. канд. дисс... полит. наук. – СПб, 2008. – 18 с.
8. Мелешенко О. К. Історія журналістики Великобританії: Конспект лекцій / О. К.Мелешенко. –К. : ВПЦ “Київський університет”, 2010. –238 с.
9. A European Television History / Jonathan Bignell, Andreas Fickers. – New Jersey–Boston–Berlin : Wiley-Blackwell, 2008 –288 p.

References transliterated

1. Andreev A.I. Shveytsarskoe tovarishestvo po prisyage: relikt proshlogo ili vospominanie o buduschem ? // Vestnik RAN. – 2007. –Т.77. –#1 – s.84–89.
2. Vartanova E.L. Severnaya model v kontse stoletiya. Pechat, TV i radio stran Severnoy Evropuyi mezhdru gosudarstvennyim i ryinochnym regulirovaniem / E.L. Vartanova. – М. : MGU, 1997. – 184 s. 3. Vernigora S. M. Stanovlennya ta rozvitok telebachennya Frantsiyi: Istorichniy aspekt/ S. M. Vernigora // Naukovi zapiski Institutu zhurnalistiki. – К., 2011. –

Т. 43.– с. 52–58.

4. Vernigora S. M. Poshuk novitnih tehnologiy movlennya (na prikladi rozrobok i vprovadzen frantsuzko-nimetskogo telekanalu ARTE) / S. M.Vernigora // Naukovi zapiski Institutu zhurnalistiki. – K., 2012. – Т. 49. – С. 147– 150.

5. Zhitaryuk M.G. TB ta radiomovlennya za kordonom [TB Frantsiyi, Elektronni ZMI FRN], kurs lektsiy LNU im. I. Franka [Elektronniy resurs] / M.G.Zhitaryuk. – [Lviv, 2003–2005 rr.] – Rezhim dostupu : http://radiotv-lnu.at.ua/index/radiomovlennja_i_telebachennja_za_kordonom/0-4 - ukr. (28.08.12)

6. Sedova Ya. Italyanki nachali kampaniyu protiv Berluskoni / Ya.Sedova [Elektronniy resurs] // Fokus. [Sayt zhurnala, data 09.04.11] – Rezhim dostupa : <http://fokus.ua/society/178896/> - rus. (28.08.12)

7. Teplyakova S. A. Televidenie i radio Norvegii : ot gosudarstvennogo k obschestvenno-pravovomu: Avtoref. kand. diss... polit. n. – SPb, 2008. – 18 s.

8. Meleschenko O. K. Istoriya zhurnalistiki Velikobritaniyi: Konspekt lektsiy / O. K. Meleschenko. – K. : VPTs “Kiyivskiy unversitet”, 2010. – 238 s.

9. A European Television History / Jonathan Bignell, Andreas Fickers. – New Jersey–Boston–Berlin : Wiley-Blackwell, 2008 – 288 p.

Степура И.В. Телевидение стран Евросоюза в диалоге общество-вещатель-государство.

Аннотация. Рассматриваются организационная структура общественного вещания на фоне исторических событий европейской истории. Телевещание находится в тесной зависимости от социальной и административно-территориальной структуры общества. Выделяется группа преимущественно моноэтнических стран, стран со сложной социальной и национальной структурой, а также государств, где СМИ существенно служат делу укрепления национальной идентичности. Особая роль отводится общественным советам, как средству диалога между обществом, зрителем, журналистом и государством. Организация телерадиовещания способствует диалогу и взаимопониманию в плюральных обществах стран ЕС.

Ключевые слова: общественное вещание, ЕС, общественные советы, ТВ

Stepura I. V. TV of EU countries in dialogue between the society, broadcaster and state

Abstract. We consider the organizational structure of public service broadcasting in the background of historical events in European history. TV broadcasting is in close dependence on social as well as administrative and territorial structure. A group of predominantly monoethnic countries can be singled out, as well as a group of countries characterized by complex ethnical and social structure. Also, a group of states where the media serve as a tool of strengthening the national identity is marked out. The public councils, as a means of dialogue between the public, the audience, the journalist and the state, play a special role. The organizing of broadcasting promotes dialogue and understanding in plural societies of EU countries.

Key words: public service broadcasting, EU (European Union), social councils, TV

Актуальні проблеми психології. Т.9. Вип.6. 2015. ISSN 2072-4772.